

ZABLOKOVANÝ SVĚT

metodický list

npi | Virtuální škola

Česká televize

Český rozhlas

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Anotace

Až devadesát procent zboží, které naše západní společnost konzumuje, se k nám dováží z druhého konce světa loděmi přes oceán. Náš ekonomický růst a prosperita jsou zcela odkázány na tento druh dopravy. I přes vysokou ekologickou zátěž velkých lodí, která převyšuje i veškerou automobilovou dopravu, jsme si na ni vybudovali závislost. Co když se ale ze dne na den tento systém zhroutí?

Cíl lekce

- Žák porovnává a hodnotí rizika celosvětových událostí na život jedince ve vzájemně propojeném a globalizovaném světě.
- Žák s vědomím těchto rizik zodpovědně rozhoduje o svém spotřebním chování.

Zařazení dle Globálního rozvojového vzdělávání

- Žák se zajímá o aktuální místní i celosvětové dění a klade si otázky podporující porozumění souvislostem a vzájemné závislosti ve světě.
- Žák hodnotí, jak dění v Evropě a ve světě ovlivňuje jeho život, místo, kde žije, dění v ČR i v jiných oblastech světa.
- Žák vyhodnotí vliv globalizace na rozvoj v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, environmentální i politické.

Klíčová slova

lodní doprava, Suezský průplav, ekologie, globální obchod

Cílová skupina

8. a 9. ročník ZŠ

Časová dotace

4 vyučovací hodiny

Mezipředmětové vazby

M, Z, OV

★ Tip:

– Lekci je možné využít pro tandemovou výuku matematiky, zeměpisu či občanské výchovy.

■ Metodický komentář:

– Lekce je rozdělena do několika bloků, které lze podle potřeby učitele kombinovat či měnit. I v rámci bloků jsou nabídnuty různé alternativy. Lekce slouží především jako inspirace pro rozvoj Globální rozvojové vzdělávání. Není tedy nutné postupovat níže popsaným postupem krok za krokem.

Navození

Lekce se věnuje globální dopravě a na příkladu události, jako bylo ztroskotání lodi v Suezském průplavu, ukazuje, jak je tento systém vratký.

SPOLEČNÁ DISKUZE

Metodický komentář:

- Na úvod je dobré zjistit, zda žáci něco o události vědí. Promítněte obrázek ztroskotané lodi žákům a doptávejte se jich na informace.
- Co se stalo? Kde se to stalo? Proč se to stalo? Co to způsobilo?
- Hlavní informace je dobré zaznamenat hesly na tabuli.
- V případě, že žáci si událost nepamatují, stačí pozměnit formulace otázek: Co se mohlo stát? Kde se to mohlo stát? Atd.

Úvodní informace

Podívejte se na obrázek. Víte, jakou událost znázorňuje? https://ichef.bbci.co.uk/news/976/cpsprodpb/C5EC/production/_117686605_9d7a3562-59e1-454a-ac31-88a108c54573.jpg

Jak o události informovala média:

- Nyní se s žáky podívejte, jak o události informovala média. Informujte žáky, aby se pokusili v příspěvku najít odpovědi na následující otázky.
- Každá z otázek odkazuje na jeden z následujících 3 bloků.
- Pro žáky, kteří mohou mít problém s porozuměním obsahu videa (např. žáci cizinci, žáci s problémem s okamžitou koncentrací atd.) lze zastavovat video v místech, kde zazní příslušná informace, pustit záznam vícekrát nebo umožnit zhlédnutí videa v rámci domácí přípravy.

Studijní otázky

- Jaké jsou rozměry lodi Ever Given?
- Čím je Suezský průplav důležitý pro světovou dopravu?
- Co způsobilo ztroskotání lodi?

Videoukázka

Události – loď zablokovala Suezský průplav? <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3287845-suezsky-pruplav-stoji-zablokovala-ho-ctyrsetmetrova-lod#articlewithopenedgallery>

BLOK 1: KOJTENEROVÁ DOPRAVA

Metodický komentář:

- *Práce ve dvojicích.*
- *Tento blok se skládá z několika dílčích činností a úkolů, které žáci plní ve dvojicích, v závěrečné diskusi všichni pohromadě. Žáci zjistí, že mimo jednotky objemu, se kterými se setkávají v geometrii, existují i další, kterými se měří světový obchod. V lekci si více popíšeme jednotku 1 kontejner, ale je dobré zmínit, že například pro určení množství ropy se obdobně využívá jednotka barel (cca 160 l).*

Úvodní informace

V dálkové dopravě napříč kontinenty se pro převoz zboží využívají takovéto velké kontejnerové lodě.

➔ https://1gr.cz/fotky/idnes/21/033/cl8h/WAS8a567e_P202103250466201.jpg

Vyhledávání informací

Kontejner není jen velká plechová přepravka, ale také jednotka nákladu, která má své standardy. Značí se TEU.

Studijní otázky

- Znáš jiné jednotky objemu?
- Jaké rozměry má 1 TEU. (výška 2,59 m, šířka 2,44 m, délka 6,1 m)
- Kolik takovýchto kontejnerů uveze ztroskotaná loď Ever Given? (20 124 TEU, informace k nalezení například na anglické verzi wikipedie)

Zamyslete se

Najděte důvod, proč je praktické pro přepravu využívat takovéto standardní kontejnery?

Praktická úloha

(ve třídě, na chodbě školy, na pozemku školy...)

- S pomocí lepicí pásky (křídý) vyznačte na podlaze rozměry takového kontejneru. Zkuste nejprve odhadnout a poté si měřením či pokusem ověřte co by se do takového kontejneru vešlo: Automobil? Celý tvůj pokoj? Celá tvoje třída?
- Napište, jaká největší věc by se do kontejneru podle tebe vešla.

Početní úloha

- Teď si představte, že bychom v přístavu chtěli všechen náklad přemístit na vlak. Na jeden vagón se vejdu 2 TEU kontejnery a mezi vagóny počítáme s mezerou 1 metr. (Lokomotivy můžete pro zjednodušení vynechat)
- Zkuste nejprve odhadnout délku takového vlaku.
- A teď se dejte do počítání... (výsledek je 140 km bez lokomotiv)
- Bonusová otázka: O jakou vzdálenost se jedná? Zkuste přibližně s pomocí online map zjistit, kde by se mohla nacházet lokomotiva, kdyby se ve vaší obci nakládal poslední vagón vlaku.

Shrnutí a diskuse:

- Všichni žáci pohromadě.
- Na konci bloku je třeba reflektovat jednotlivé činnosti s žáky. Doptávejte se jich na jejich zážitky při plnění úkolů.
Například: Co vás ze zjištěných informací nejvíce překvapilo? Co vám dělalo největší problém zjistit či vypočítat?
- Blok je dobré zakončit krátkou diskusí či zamyšlením

Diskusní otázky

- Které z věcí, co máte nyní na sobě či při sobě, k vám mohlo doplout právě takovou lodí?
- Kde lze takovou informaci získat?

BLOK 2: JINÉ CESTY, NOVÉ PROSTŘEDKY, ZMĚNA ZPŮSOBU ŽIVOTA

Metodický komentář:

- Skupinová práce.
- Před zahájením bloku je dobré si s žáky připomenout pravidla týmové práce. Doporučíme žákům, aby si nejprve rozdělili role. Např.: **Vyhledávač** má přístup k internetu a vyhledává potřebné informace, **kartograf** zaznamenává do mapy a pracuje s atlasem, **měřitel** vypočítává či odhaduje potřebné údaje. **Zapisovatel** hlídá správnost zapsaných údajů.
- Více žáků může mít v týmu shodnou roli a spolupracují na stejném úkolu. Někteří žáci (často se týká nadaných žáků) budou chtít pracovat na své části úkolu naopak samostatně. Nejedná se o úplný výčet, žáci si jistě vymyslí další role. Promítněme si s žáky mapu námořních tras světa a ukažme si, odkud a kam loď Ever Given plula (stačí ukázat pouze oba přístavy). Dále rozdáme pracovní listy, které mají za úkol skupinky žáků vyplnit.

Mapa světa

Slepá mapa pro určení trasy lodi Ever Given. ➔ http://www.herber.webz.cz/www_ocean/obrazky/09-doprava/doprava-022.jpg

Hledání nové cesty:

- Promítněte si s žáky mapu námořních tras světa a ukažte si, odkud a kam loď Ever Given plula (stačí ukázat pouze oba přístavy). Dále rozdejte pracovní listy, které mají za úkol skupinky žáků vyplnit.

Metodický komentář:

- Žáci nejprve pomocí fixy vyznačí do své slepé mapy trasu lodi Ever Given, která plula z přístavu Port of Tanjung Pelepas v Malajsii do Rotterdamu v Nizozemsku.
- Dále vyznačí do svých map alternativní cesty, kterými mohl být náklad dopravován (po vodě, po souši i ve vzduchu).
- Nechte žáky diskutovat ve skupinách při doplnění tabulky níže:

Hledejte novou cestu

- Název cesty
- Délka (urči pořadí)
- Cena (urči pořadí)
- Vliv na životní prostředí (urči pořadí)
- Klady této varianty
- Zápory této varianty

■ Metodický komentář:

- Žáci mají k dispozici školní atlas světa. Popřípadě mohou využít online atlas světa. Připomeňte žákům, že není třeba být výpočtech a měření precizní, jelikož nám jde pouze o srovnání jednotlivých variant (určení pořadí). Stejně tak pro kategorii "Délka" je nechte pracovat s vlastními jednotkami (vzdálenost, čas atd.)

■ Shrnutí a diskuse:

- Všichni žáci pohromadě.
- Je dobré mít otázky napsané na tabuli a během diskuse k nim doplňovat odpovědi. Necháváme žáky diskutovat a porovnávat své výsledky. Učitel má pouze roli zapisovatele a moderátora, který předává slovo. V závěru hodiny dostane každá skupina prostor prezentovat své závěry a odpovídat na následující otázky.

Diskusní otázky

- Jaká cestu považují za nejrychlejší?
- Jakou cenu považují za nejlevnější?
- Jakou cenu považují za nejekologičtější?
- Jakou cestu navrhují jako nejlepší a proč?
- Shoduje se tato cesta s tou skutečnou, kterou plula loď Ever Given?

★ Tip pro skupinovou práci:

- Žáci se rozdělí do 4 skupin a každá dostane ke zkoumání jeden druh dopravy: lodní, leteckou, železniční nebo automobilovou. Jejich úkolem je vyhledat informace a odpovědět na otázky:

Studijní otázky

- Jaké část světového obchodu se přepraví tímto dopravním prostředkem?
- Jaké jsou výhody tohoto dopravního prostředku?
- Jaké produkty se například převáží tímto dopravním prostředkem? (stačí 2 příklady)

BLOK 3: NÁSLEDEK UDÁLOSTI

Metodický komentář:

- Všichni pohromadě.
- Třetí blok je věnován společné diskusi žáků. Na výběr nabízíme dvě témata k diskusi. Doporučujeme před začátkem připomenout žákům pravidla diskuse, popřípadě zvolit roli moderátora či zapisovatele.

Téma 1: Kdo je zodpovědný za ztroskotání lodi?

- Žáci diskutují na základě informací z předešlých aktivit, kdo nebo co může za touto nehodou. Učitel či určený žák může zapisovat možné příčiny na tabuli. V ukázce v úvodní části zazní, že ztroskotání způsobil vítr. Kdo ale nese zodpovědnost? Žáci zpravidla určí jako viníka kapitána lodi. Jedná se však o unáhlený soud bez znalosti dílčí informací.
- Učitel pustí po chvíli část rozhovoru s odborníkem na hydrologii Janem Daňhelkou, který popisuje možné příčiny. (od 11:25 do 16:54) ➔ <https://www.mujrozhlas.cz/jak-vidi/jan-danhelka-zaspuntovani-suezskeho-pruplavu-ukazuje-jak-moc-zranitelna-tato-dopravni-prispěvek-odbornika-odhaluje-možné-příčiny-ztroskotání-a-odklání-zodpovědnost-o-kapitána-lodi>. Diskuse pokračuje dál, učitele doplňuje další otázky.
- Může nastat situace, kdy třída v počátku jednohlasně posoudí kapitána lodi jako viníka. Je na posouzení učitele, jak v tomto případě dál postupovat. Nabízí se například vést diskusi dál za pomoci otázek níže. Tématu viny a unáhleného názoru je potřeba s žáky věnovat delší čas a odbočuje ze zaměření této lekce.

Diskusní otázky

- Jak se změnil váš pohled v otázce zodpovědnosti za ztroskotání po vyslechnutí názoru odborníka?
- Zvažovali jste tuto možnost?
- Setkali jste se vy sami v situaci, kdy jste si udělali unáhlený názor na věc či člověka na základě nedostatku informací?
- Ocitli jste se sami v pozici, kdy někdo takto nahlížel?

★ Tip pro diskusi:

- Žákům může pomoci, pokud na kartičky nebo tabuli viditelně napíšete vhodné začátky vět, kterými mohou svůj příspěvek do diskuse uvést. Například: Souhlasím s..., protože...; Nesouhlasím s..., protože...; Chtěl/a bych navázat na... a doplnit...

■ Téma 2: Butterfly effect

- Téma diskuse je založeno na principu “efektu motýlích křídel” (nebo třeba dominového efektu).
- Budeme s žáky rozebírat, jak jedna lokální nehoda může mít globální následky a jak může ovlivnit i náš život, ač je vzdálena tisíce kilometrů. Začneme sledování reportáže, která popisuje různé důsledky incidentu v Suezském průplavu na společnosti působící v Česku. ➔ <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3290619-zablokovani-suezu-se-dotklo-i-firem-v-cesku-v-kontejnerech-zustal-caj-elektronika>
- Nebo lze na úvod zvolit komentář Jana Fingerlanda z Českého rozhlasu. ➔ <https://plus.rozhlas.cz/jan-fingerland-jste-blahobytna-holatka-vzkazuje-nam-virus-a-suez-8459649#player=on>

Část první

Pro toto téma vybereme z řad žáků zástupce určitých skupin, aby nám sdělili své názory. Zbytek žáků budou představovat reportéry či zástupce občanů. Nejprve vybereme politiky a žáci jim budou klást otázky typu:

- Co děláte pro to, abychom nebyli závislí na nadnárodních korporacích, světové dopravě?
Učitel je v roli moderátora, který dbá na to, aby každý politik dostal prostor svůj názor obhájit. Diskusi můžeme ukončit hlasováním, který z názorů byl pro občany nejspokojivější a jeho autor by si vysloužil u voleb voličův hlas. Druhou rolí, kterou mohou žáci zastávat je například ředitelé společnosti, kteří předstupují před své zaměstnance. Společnost je závislá na dovozu součástek z Asie a zdržení dodávek může znamenat propouštění zaměstnanců. Úvodní otázka zaměstnanců na své ředitele může znít takto:
- Co děláte pro to, abychom při podobné nehodě nepřišli o svá místa?
V závěru mohou žáci-zaměstnanci opět vybírat, které řešení považují za nejvhodnější.

Část druhá

Dotaz klademe žákům my. Dáme žákům prostor na rozmyšlení a poté je necháme dobrovolně sdílet názor.

- Co můžeme udělat sami, aby podobné situace měly v budoucnu minimální dopad na naše životy?
Dílní odpovědi můžeme zapisovat heslovitě na tabuli, aby se žáci mohli k nim vracet a dále je rozvíjet.

SHRNUTÍ

Metodický komentář:

- Samostatná práce
- V rámci shrnutí žáci doplňují zpětnou vazbu k lekci. Díky této reflexi můžeme volit další pro žáky zajímavá témata.

Studijní otázky

- Co tě nejvíce překvapilo?
- Co sis díly lekci uvědomil/a?
- Je něco, co budeš dělat jinak?
- O čem by ses chtěl/a dozvědět více k tomuto tématu? Proč?
- Vyjádři vlastní dojmy z lekce několika hashtagy.

Tip od učitele

- PhDr. Pavel Masný, Gymnázium, Olomouc-Hejčín
„Lekce dobře propojuje mezipředmětové vztahy, ukazuje nám, jak moc je dnešní globální ekonomika propojena. Po prostudování lekce jsem chuť vyplout na moře. Informace z lekce jsou důležité pro osobnostní rozvoj žáků, obzvláště v čase, kdy se svět kolem nás rychle mění. Kritické myšlení a příprava žáků na reálný život, řešení problémů, v tom Vám lekce pomůže. Co považují za nejdůležitější? Informace, uvážené nakládání s nimi, vícezdrojové ověřování, pochybnost“.
- Michaela Eliášová, ZŠ Příbor
„Lekce umožňuje žákům uvědomit si propojení dnešního světa, to, jak může jedna konkrétní lokální událost získat globální rozměr. Mohla by žáky oslovit, protože se jedná o skutečnou událost, kterou někteří zaznamenali v médiích. Lekce klade důraz na samostatné přemýšlení žáků, diskusi, vytváření vlastních názorů a postojů. Je v ní prostor i pro rozvoj praktických dovedností. Jednotlivé bloky vhodně propojují učivo různých předmětů s důrazem na témata globálního rozvoje vzdělávání.“

Zařazení dle RVP ZV

- Žák řeší úlohy na prostorovou představivost, aplikuje a kombinuje poznatky a dovednosti z různých tematických a vzdělávacích oblastí. (M-9-4-02)
- Žák organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů. (Z-9-1-01)
- Žák porovnává předpoklady a faktory pro územní rozmístění hospodářských aktivit (Z-9-4-04)

PŘÍLOHY

Použité zdroje

- https://ichef.bbci.co.uk/news/976/cpsprodpb/C5EC/production/_117686605_9d7a3562-59e1-454a-ac31-88a108c54573.jpg
- <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3287845-suezsky-pruplav-stoji-zablokovala-ho-ctyrsetmetrova-lod#articlewithopenedgallery>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1mo%C5%99n%C3%AD_trasa#/media/Soubor:Shipping_routes_red_black.png
- <https://www.mujirozhlas.cz/jak-vidi/jan-danhelka-zaspuntovani-suezskeho-pruplavu-ukazuje-jak-moc-zranitelnato-dopravni>
- <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/3290619-zablokovani-suezu-se-dotklo-i-firem-v-cesku-v-kontejnerech-zustal-caj-elektronika>
- <https://plus.rozhlas.cz/jan-fingerland-jste-blahobytna-holatka-vzkazuje-nam-virus-a-suez-8459649#player=on>

Pracovní listy

Zablokovaný svět

Ve světě jako doma

Globální rozvojové vzdělávání učí děti vnímat svět s nadhledem a zároveň ho aktivně ovlivňovat

Samotný název průřezového tématu globální rozvojové vzdělávání (GRV) může znít trochu odtažitě. Skrývá se pod ním ale doslova celý svět. Svět, kde žije už skoro osm miliard lidí, a který se přesto někdy nazývá globální vesnicí. Dění na druhém konci planety už dnes nelze díky prudkému rozvoji technologií, dopravy a médií brát jako něco, co se nás netýká. Globální rozvojové vzdělávání umožňuje žákům lépe porozumět této provázanosti, vzájemným souvislostem například světového obchodu, pěstování oblíbených druhů ovoce, rybolovu, chudoby nebo migrace. Učením se v souvislostech podporuje GRV jejich rozvoj jako důstojných a vzdělaných členů globálního společenství, kteří dokážou vnímat souvislosti světového dění, kriticky o nich přemýšlet a na základě toho se zodpovědně chovat a jednat.

Tato metodika je součástí projektu Národního pedagogického institutu České republiky s názvem Virtuální škola.

Virtuální škola funguje jako laboratoř, ve které Národní pedagogický institut České republiky vyvíjí inovované výukové materiály pro školy, motivuje učitele k zadávání samostatnějších úkolů a při distančním kontaktu s žáky vybízí spíše k diskusi o tom, jak se jim daří samostatně úkoly řešit nebo na jejich řešení samostatně spolupracovat, třeba se spolužáky mimo distanční hodiny. Výběrem témat i způsobem jejich zpracování reaguje na častou otázku žáků: „A k čemu mi to v životě bude?“

Audiovizuální ukázky poskytly **Česká televize** a **Český rozhlas**.

Více na www.npi.cz/virtualniskola

Na přípravě metodik k tématu globální rozvojové vzdělávání spolupracovaly:

Člověk v tísni, o. p. s.

Jednou z priorit vzdělávacích programů společnosti Člověk v tísni realizovaných v Česku je podpora aktivního odpovědného občanství. Vzdělávání pedagogů i přímá práce s žáky se zaměřuje na rozvíjení takových kompetencí, které dětem a mladým lidem pomáhají porozumět současnému světu a jednat svobodně a odpovědně vůči lidem a přírodě ve svém okolí i ve světě. www.clovekvtisni.cz

ARPOK, o. p. s.

Jsme organizace, která od roku 2004 přináší do škol globální rozvojové vzdělávání a pomáhá učitelům otevřeně mluvit se svými žáky o aktuálních tématech dnešního světa (např. odpovědná spotřeba, migrace, chudoba, klimatické změny nebo gender). Pro žáky připravujeme výukové programy, pro učitele metodické materiály, semináře aj. Naším cílem je, aby se globální témata a globální rozvojové vzdělávání stalo přirozenou součástí vzdělávání. www.arpok.cz

Hlavní mediální partneři

Česká televize a Český rozhlas.

Zablokovaný svět

Autor:

Václav Bendl

Ilustrace:

Ilona Polanski

Vyrobil Národní pedagogický institut České republiky

2021

www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

